

Oslo, 17. oktober 2013

Innspill fra Kunstnernettverket til endringer i åndsverkloven

1. Innledning

Kunstnernettverket samler 20 landsomfattende organisasjoner som representerer skapende og utøvende kunstnere i Norge. En arbeidsgruppe med jurister tilknyttet nettverkets organisasjoner har utarbeidet et notat med innspill til den forestående revisjon av åndsverkloven, se vedlegg.

Kunstnernettverket erfarer at opphavsrettigheter er under press, både hva angår ideelle og økonomiske interesser. Loven er det beste verktøy for å sikre at disse interessene kan ivaretas, selv om tariffavtaler, bransjeavtaler og individuelle kontrakter selvsagt også bidrar. Arbeidsgruppens notat drøfter en rekke problemstillinger og angir ønsket retning som lovgiver etter arbeidsgruppens oppfatning bør gå. I særdeleshet har vi sett på mekanismer som sikrer kunstneres rettigheter, fordi kunstnerne ofte er den svake part i forhandlinger og avtaleinngåelser.

Kunstnernettverket ber om at innspillet blir hensyntatt i lovarbeidet, men innser selvsagt at departementet vil måtte foreta en avveining mellom ulike interesser, innenfor de rammer som er trukket opp i internasjonale instrumenter som direktiver og konvensjoner.

Samtlige kunstnerorganisasjoner i Kunstnernettverket stiller seg bak vedlagte innspill til revideringen av åndsverksloven. Forslagene er ikke nødvendigvis detaljforankret i den enkelte organisasjon innenfor Kunstnernettverket. Den enkelte organisasjon kan rimeligvis også selv fremme forslag.

2. Hovedpunkter i innspillene

2.1 Forslag om lovbestemmelse om rett til rimelig vederlag

Mange rettighetshavere merker et stort press på å gi fra seg rettigheter til lave vederlag eller uten særskilt betaling. Forsøk på frikjøp for alle rettigheter (total buy-out) er ikke uvanlig. Det foreslås derfor at det eksplisitt lovfestes en ufravikelig rett til rimelig vederlag. Se kapittel 5 i arbeidsgruppens notat.

2.2 Forslag om skjerpet mulighet til sensur av urimelige avtaler

I dag ivaretas sensur av urimelige avtaler av domstolene med hjemmel i avtalelovens § 36.

Tidligere var det en egen bestemmelse om dette i åndsverkloven. Vi foreslår at denne gjeninnføres og styrkes. Dette vil kunne føre til tilsidesettelse av urimelige avtaler også hva angår ideelle interesser. Se kapittel 6 i arbeidsgruppens notat.

2.3 Forslag om egen lovbestemmelse som hindrer frafall av vederlagsretten for videresending

De senere års tvister mellom Norwaco og kabelselskapene har vist at åndsverklovens system for ivaretagelse av videresendingsrettigheter er under sterkt press. Det er behov for klargjøring og forbedring av vernet som ligger i videresendingsretten, ikke minst vederlagskravet, og en styrking av avtalelisensordningen. Se kapittel 7 i arbeidsgruppens notat.

2.4 Forslag om å styrke den spesielle ukklarhetsregelen, spesialitetsprinsippet

Dagens § 39 a bør etter vår mening gjøres klarere, i lys av den utfylling av bestemmelsen som har funnet sted i rettspraksis og juridisk teori. Det vil styrke rettighetshaver i forhold til sterke avtalemotparter. Den som hevder å ha fått en rett overført til seg, må ha bevisbyrden for dette, se kapittel 8 i arbeidsgruppens notat.

2.5 Andre tema

Arbeidsgruppen har også omtalt problemstillinger knyttet til å styrke avtalelisenssystemet ved å innføre en generell avtalelisens (kapittel 9), rettighetshaveres stilling i konkurs (kapittel 10), god skikk ved navngivning (kapittel 12), erstatningsutmåling for opphavsrettsbrudd (kapittel 13) og streaming/strømmetjenester (kapittel 14).

3. Videre oppfølging

Vi anmoder om et møte med departementet, for å drøfte innspillet og behovet for å styrke kunstnernes opphavsrettigheter.

På vegne av Kunstnernettverket,
med vennlig hilsen arbeidsutvalget

Lise Stang Lund – styreleder Norske Kunsthåndverkere (leder)
Lars Magnus Sætre– daglig leder Norsk filmforbund (nestleder)
Anders Hovind – nestleder Musikernes fellesorganisasjon
Monica Boracco – forbundsleder Norske Dramatikeres Forbund
Franzisca Aarflot – leder Norsk Sceneinstruktørforening

1 vedlegg

Innspill til den
forestående revisjon av
lov av 12. mai 1961 nr. 2
om opphavsrett til
åndsverk m.v.
(åndsverkloven)

Notat til kunstnernettverkets arbeidsutvalg

Eirik Djønne, for scenekunstmrådet
Ida Otterstad, for visuell kunst
Jan Terje Helmlı, for forfatterorganisasjonene
Bjørn Alexander Brem, for film/audiovisuelt område
Lars Christian Fjeldstad, for musikkområdet

20.08.2013

Innhold

1.	Mandat	2
2.	Sammensetning	2
3.	Framdrift.....	2
4.	Formidling av vurderinger og forslag	2
5.	Lovbestemmelse om rimelig vederlag.....	2
	5.1. <i>Generell regel om rimelig vederlag</i>	2
	5.2. <i>Presumpsjonsprinsipp om «rimelig vederlag»</i>	3
	5.3. <i>Rimelig vederlag for ukjente utnyttelsesformer</i>	4
	5.4. <i>Innføring av tydeligere regler og henvisninger i den norske åndsverkloven</i>	4
6.	Lovbestemmelse med referanse til avtalelovens § 36 eller egen «§ 36» i åndsverkl... 4	
7.	Egen lovbestemmelse som hindrer frafall av vederlagsretten for videresending.....	6
	7.1. <i>Innledning</i>	6
	7.2. <i>Rimelig vederlag ved videresending</i>	6
	7.3. <i>Forholdet til tariffavtaler</i>	7
	7.4. <i>Forholdet til vedtekter i de enkelte organisasjonene</i>	7
	7.5. <i>Innspill til løsning</i>	8
8.	Behovet for presisering av spesialitetsprinsippet utover dagens lovbestemmelse.....	8
	8.1. <i>Bakgrunn</i>	8
	8.2. <i>Utslag av spesialitetsprinsippet i tysk rett</i>	9
	8.3. <i>Innspill</i>	10
9.	Avtalelisens eller tvangslisens, og ny generell avtalelisensbestemmelse	10
10.	Konkurs-problematikken.....	12
11.	Videresendingsbegrepet	13
12.	God skikk ved navngiving	13
13.	Erstatning - påslag 50 % eller 100 %. Gaarder og tysk rett	14
	13.1. <i>Erstatningsnivå</i>	14
	13.2. <i>Kort redegjørelse</i>	14
	13.3. <i>Innspill til løsning</i>	15
14.	Streaming/on demand	16

1. Mandat.

Kunstnernettverket nedsatte i desember 2012 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utarbeide et notat med innspill til den forestående revisjon av lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven)¹.

2. Sammensetning.

Gruppen fikk følgende sammensetning:

Eirik Djønne, for scenekunstområdet
Ida Otterstad, for visuell kunst
Jan Terje Helmlø, for forfatterorganisasjonene
Bjørn Alexander Brem, for film/audiovisuelt område
Lars Christian Fjeldstad, for musikkområdet

3. Framdrift.

Gruppen har hatt møter jevnlig i tiden januar til og med medio august 2013.

4. Formidling av vurderinger og forslag.

Kunstnernettverket er oppdragsgiver for utarbeidelse av notatet. Resultatet framlegges for Arbeidsutvalget. Det tas deretter stilling til hvordan resultatet skal brukes overfor departementet i videre lovgivningsprosess. Rapportens innhold står for arbeidsgruppens regning og er ikke klarert med den eller de organisasjoner den enkelte representerer. Det er heller ikke nødvendigvis konsensus innenfor arbeidsgruppen om alle synspunkter som fremkommer i rapporten.

5. Lovbestemmelse om rimelig vederlag.

Problemstilling: I de aller fleste tilfeller er originære rettighetshavere (skapende og utøvende kunstnere) den svake part i forhandlinger med produsenter eller andre som ønsker å utnytte hans/hennes verk i ervervsvirksomhet. Mange rettighetshavere opplever et stort press fra produsentsiden/utnyttersiden om at opphavsretten skal overdras vederlagsfritt eller til et meget lavt vederlag ved «total buyout».

5.1. Generell regel om rimelig vederlag

Arbeidsgruppen legger til grunn at rettighetshavere skal ha rimelig vederlag for bruk av sine verk og prestasjoner og at dagens lovgivning og avtaleverk ikke er tilstrekkelig til å sikre dette. Arbeidsgruppen ser derfor et sterkt behov for å eksplisitt lovfeste en ufravikelig rett til rimelig vederlag i åndsverkloven.

Gruppen har bl.a. sett hen til tysk rett og funnet et eksempel på en slik ufravikelig regel om rett til et rimelig vederlag i den tyske åndsverklovenⁱⁱ, Art. 11, som i den engelske oversettelsen lyder:

«Copyright protects the author in his intellectual and personal relationships to the work and in respect of the use of the work. It shall also serve to ensure equitable remuneration for the exploitation of the work.»

En bestemmelse om rett til rimelig vederlag begrenser i seg selv ikke utnyttelse av verket.

Den beste måten å sikre rettighetshavernes økonomiske rettigheter på, er å gjøre regelen ufravikelig, slik at rettighetshaveren som den svake part ikke kan bli presset til å avtale seg bort fra et «rimelig vederlag» for utnyttelsen.

5.2. *Presumpsjonsprinsipp om «rimelig vederlag»*

Det er videre et lovfestet presumpsjonsprinsipp i den tyske loven at «rimelig vederlag» er avtalt, jf. Art. 32 første ledd.

Dersom rimelig vederlag ikke er avtalt, kan opphavsmannen etter denne bestemmelsen kreve at den annen part samtykker til endring av avtalen slik at vederlaget blir «rimelig».

Hva som er «rimelig vederlag» følger av de tyske bestemmelsene i Art. 32 andre ledd og av Art. 32a. Der fremkommer det at det skal foretas en helhetsvurdering, hvor det forretningsmessige forholdet er sentralt, herunder:

- arten og omfanget av mulighetene for den utnyttelse som er gitt, særlig ift. varighet av utnyttelsen og tidspunktet for utnyttelsen.
- at det ikke er et påfallende misforhold mellom vederlaget og den annen parts inntekter og fordeler ved utnyttelsen av opphavsrettighetene.
- det skal være irrelevant om partene i avtalen hadde forutsett eller kunne ha forutsett hvor store inntekter og utbytte som ville bli oppnådd.
- hjemmel for direktekrav mot tredjemann som har fått videreoverdratt utnyttelsesrettigheter til seg.

Tilsvarende kriterier for vurdering av hva som er et «rimelig vederlag» bør inntas i den norske åndsverkloven. Det er arbeidsgruppens oppfatning at avtalelovens § 36 ikke gir tilstrekkelig beskyttelse. Dette vil for øvrig også gjelde for ivaretagelse av ideelle rettigheter. At det presumeres avtale om «rimelig vederlag» for utnyttelse av opphavsretten er i den tyske åndsverkloven ufravikelig, jf. Art. 32 tredje ledd, unntatt dersom det fra rettighetshaverens hånd tilbys gratis, ikke-eksklusive lisenser.

Art. 32a, andre ledd hjemler et direktekrav for rettighetshaveren mot tredjemann dersom det er denne som nyter godt av det «påfallende misforholdet». Av samme bestemmelses tredje ledd fremgår det bl.a. at rettighetshaveren ikke på forhånd kan gi avkall på retten til å påberope en urimelig utvikling i avtaleforholdet.

Etter den tyske loven skal partenes foreninger eller bransjeorganisasjoner forhandle om avtaleregulering av hva som er «rimelig vederlag», jf. Art. 36. Fører ikke forhandlingene frem, skal spørsmålet løses ved en form for voldgift, jf. Art. 36a.

5.3. *Rimelig vederlag for ukjente utnyttelsesformer*

Inntil lovendringen tidligere på 2000-tallet var det etter tysk lov ikke tillatt å iverksette ukjente utnyttelsesformer uten ytterligere avtale. Det bør inntas en regel i den norske åndsverkloven tilsvarende den tyske åndsverklovens Art. 32c, hvor rettighetshaveren sikres et «separat rimelig vederlag» hvis avtalemedkontrahenten setter i gang en ny type utnyttelse av verket som ikke var kjent ved kontraktsinngåelsen. Bestemmelsen hjemler også et direktekrav mot tredjemann. Bestemmelsens første og andre ledd, herunder retten til «separat rimelig vederlag», skal være ufravikelig.

Man kan også se for seg at en regel som sikrer et separat rimelig vederlag kan forebygge noen av de tvister som ellers måtte oppstå i forbindelse med uklare avtaler, jf. nedenfor om spesialitetsprinsippet (s. 8).

5.4. *Innføring av tydeligere regler og henvisninger i den norske åndsverkloven*

Slike ufravikelige regler om rettighetshaverens rett til rimelig vederlag (både den generelle regel (jf. 5.1), presumpsjonsprinsippet (jf. 5.2) og rett til separat rimelig vederlag for ukjente utnyttelsesformer (jf. 5.3) bør innføres i den norske åndsverkloven og henvises til fra nåværende åndsverklovs § 39 første ledd:

«Opphavsmannen kan med den begrensning som følger av § 3 helt eller delvis overdra sin rett til å råde over åndsverket.»

For ordens skyld bør det også henvises her til åndsverklovens § 38c om følgerett. Det vises til at den danske opphavsrettslovens § 58 første ledd om overdragelse, henviser til § 38 om følgerett, mens tilsvarende henvisning synes å ha falt ut av den norske åndsverkloven.

6. **Lovbestemmelse med referanse til avtalelovens § 36 eller egen «§ 36» i åndsverkloven**

Åndsverkloven hadde tidligere en egen bestemmelse som gjaldt sensur av urimelige avtaler. Denne bestemmelsen (daværende åndsverklov § 27, gjengitt på s. 6) ble

senere opphevet og ment fanget opp av den generelle formuerettslige lempingsregelen i avtalelovens § 36.

Arbeidsgruppen registrerer imidlertid at det finnes lite rettspraksis hvor avtalelovens § 36 er brukt på åndsverklovens område, hvilket indikerer at det kan være vanskelig å vinne frem med at forhandlingssituasjoner har resultert i urimelige avtalevilkår. Dagens ordning ivaretar etter vår mening ikke i tilstrekkelig grad rettighetshaverens rettssikkerhet når han er den svake part i forhandlings-situasjoner. Vi tror derfor at det kan være en fordel om åndsverkloven selv har en lempningsregel om tilsidesettelse av urimelige avtaler som kan få sin egen praksis uavhengig av praksis rundt avtalelovens § 36. Vi forutsetter at dersom det innføres en spesiell lempningsregel i åndsverkloven må den ivareta begge partenes interesser på en rimelig måte. På den måten kan man unngå ensidige kontrakter som i for stor grad hensyntar den ene part, og stimulere til klare og balanserte kontrakter, jf. også markedsføringslovens § 22 om urimelige avtalevilkår.

Vi ser stadig eksempler på at rettighetshavere blir tilbudt «buyout» kontrakter som de på avtaleinngåelsestidspunktet ikke evner å forutse konsekvensen av eller at rettighetshavere tilbys standardkontrakter som er utarbeidet av produsenter og andre, men som ikke ivaretar den enkelte rettighetshavers behov og interesser i tilstrekkelig grad. Den generelle formuerettslige lempningsregelen omfatter for eksempel ikke rettighetshaverens ideelle rettigheter, noe vi mener en lempningsregel som benyttes på opphavsrettens område bør gjøre. For å opprettholde en balanse mellom avtalepartene samt fungere som en viktig påminnelse for partene, «et ris bak speilet», mener arbeidsgruppen at det er på tide at det gjeninnføres en særregulering i den norske åndsverkloven loven slik det er foreslått i den svenske utredningen (SOU 2011:32)ⁱⁱⁱ.

Også pedagogiske og retts tekniske hensyn tilsier etter vårt syn at åndsverkloven bør ha en spesiell lempningsregel, og at det ikke er tilstrekkelig med kun en henvisning til avtalelovens § 36. Etter vår mening er det derfor ønskelig at det i den særskilte lempningsbestemmelsen inntas en ordlyd tilsvarende ordlyden fra den opphevede, tidligere § 27 i åndsverkloven, se nedenfor. Vi foreslår at den norske åndsverkloven også tilføres en særregel som regulerer urimelige avtalevilkår som berører rettighetshaverens ideelle rettigheter slik som i det svenske forslaget. Alternativt at ivaretagelse av urimelige avtalevilkår knyttet til åndsverklovens § 3 inntas i en egen bestemmelse eller ved en utvidelse av § 3.

Det svenske forslaget lyder som følger:

«3 § Ett avtal om överlåtelse eller upplåtelse av rätten att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten kan jämkas eller lämnas utan avseende med tillämpning av 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.»

Innspill:

Det innføres en særskilt lempningsbestemmelse i åndsverkloven om tilsidesettelse av urimelige avtaler. Bestemmelsen må også gi adgang til å lempe urimelige avtaler

der rettighetshaverens ideelle rettigheter er berørt, alternativt kan dette gjøres ved en utvidelse av dagens § 3. En lovendring her vil styrke det vern som følger av dagens § 3 andre ledd, idet en slik bestemmelse vil kunne anvendes på avtaler og bruk utover det som anses krenkende. Vurderingen knyttet opp mot de økonomiske rettigheter bør være en helhetsvurdering, herunder spørsmål om det er ytt et "rimelig vederlag", mens vurderingen av urimelighet i forhold til § 3 normalt ikke bør knyttes opp mot vederlaget ("rimelig vederlag").

Den gamle § 27 (innført i 1961) lød som følger:

«Er det for retten til å råde over åndsverk avtalt vilkår som er i strid med god skikk på opphavsrettens område, eller viser det seg at avtalen fører til åpenbart urimelige resultater, kan avtalen kreves endret.»

7. Egen lovbestemmelse som hindrer frafall av vederlagsretten for videresending.

7.1. Innledning

I de senere år har det pågått tvister mellom Norwaco og kabelselskapene knyttet til avtalelisens for videresending av vernet innhold på kanaler til Get og Canal Digital og andre som distribuerer til borettslag, sameiere og forbrukere. Tvistene har vært knyttet til overgangsregler i åndsverkloven, spørsmål om Norwaco har hatt nødvendig godkjenning til å inngå avtalelisenser og om Norwaco har kunnet møte de krav som stilles for å bli godkjent og beholde godkjenning. Innholdet i videresendingsbegrepet står for domstolene. Et annet vesentlig tvistetema er om videresendingsrettigheter er i behold hos skapende og utøvende kunstnere eller om disse rettigheter er overdratt via produsentene til kringkasterne. Hvis alle har overdratt videresendingsrettighetene, så er det ikke behov for klarering med Norwaco. Et neste spørsmål er om retten til vederlaget for videresending også anses å ha bortfalt.

Disse tvistene viser et behov for klargjøring og/eller forbedring av vernet som ligger i videresendingsretten, ikke minst vederlagskravet.

7.2. Rimelig vederlag ved videresending

Arbeidsgruppen viser til at den tyske loven har flere viktige bestemmelser som er utslag av den generelle regelen som sikrer rettighetshaveren et rimelig vederlag. En av disse bestemmelsene er Art. 20 b som omhandler videresending via kabel, hvor tredjemann er forpliktet til å betale et «rimelig vederlag». Også her er retten til rimelig vederlag ufravikelig, jf. bestemmelsens andre ledd, andre setning (her i norsk oversettelse ved statsautorisert translatør Erla Madlener):

«§ 20b Videresending i kabelnett

(1) Retten til videresending av et allerede sendt verk i rammen av en samtidig, uendret og uforkortet videresending av et program over

kabelsystemer eller mikrobølgesystemer (kabelvideresending), kan bare gjøres gjeldende av en opphavsrettsorganisasjon. Dette gjelder ikke for rettigheter som et kringkastingsforetak gjør gjeldende for sine egne sendinger.

(2) Har den som har opphavsretten overdratt retten til videresending til et kringkastingsforetak eller en produsent av lydmedier eller filmer, må kabelforetaket likevel betale et passende vederlag for kabelvideresendingen til den som har opphavsretten. Det kan ikke gis avkall på kravet om vederlag. Kravet kan på forhånd bare overdras til en opphavsrettsorganisasjon, og det kan bare gjøres gjeldende av en slik opphavsrettsorganisasjon. Tariffavtaler, lokale lønnsavtaler og felles vederlagsregler for kringkastingsforetak står ikke i veien for denne ordningen i den grad opphavsmannen ved dette får et passende vederlag for hver videresending i kabelnettet.»

Rettighetshaveren skal videre være sikret et «passende vederlag» for hver kabelvideresending, og vederlagsretten kan på forhånd bare overdras til en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

7.3. Forholdet til tariffavtaler

Det er eksempler å hente fra tariffavtaler hvor videresendingsrett og/eller vederlagsrett ikke er omfattet av overdragelse av rettigheter til produsenter. Der det foreligger tariffavtaler som regulerer opphavsrett og vilkår for slik bruk, foreligger det et ufravikelig vern. Individuelle avtaler som strider mot tariffavtalen er ugyldige. Dette innebærer at på områder der det foreligger slike tariffavtaler, så vil også ikke-medlemmer nyte godt av det. Det er viktig at arbeidstakere ikke aksepterer å være næringsdrivende etter oppdragsgivers ønske. Da faller vernet som tariffavtaler gir, hvis det ikke eksplisitt henvises til tariffavtalen i oppdragsavtalen.

7.4. Forholdet til vedtekter i de enkelte organisasjonene

Det kan reises spørsmål om hvilket vern vedtektsbestemmelser i organisasjonene om forbud mot overdragelse på individuelt plan kan gi medlemmene.

Norsk Skuespillerforbund har i sine vedtekter (benevnt lover) under medlemmenes plikter inntatt følgende:

«Medlemmene har plikt til:

(....)

c) å følge de avtaler forbundet - selv eller gjennom deltakelse i forvaltningsorganisasjoner - inngår på medlemmenes vegne, innenfor de grenser som følger av disse lover og alminnelig lovgivning. Medlemmet kan ikke på egen hånd avtale overdragelse av viderespredningsrett som favnes om av avtalelisens eller tvangslisens etter åndsverkloven.»

Gruppen ser det slik at dette er et tiltak som er mindre egnet enn et lovforbud mot frafall av retten til rimelig vederlag for videresending. En ufravikelig lovregel vil gjelde alle, også ikke organiserte. Norsk Filmforbund har tilsvarende vedtatt at medlemmene ikke kan frafalle rett til vederlag for videresendingsrett.

7.5. *Innspill til løsning*

Det bør innføres klare og tydelige, ufravikelige regler om at tredjemann er forpliktet til å betale et «rimelig vederlag» for hver kabelvideresending og at klareringen av vederlagsretten som hovedregel - og bare med få, spesifiserte unntak - må skje ved avtale med en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt «videresendings»-begrepet også bør omfatte «ikke-samtidige» formater som for eksempel «on demand»-tjenester, viser arbeidsgruppen til forslaget om å innføre en generell avtalelisens, se pkt. 9 nedenfor. Rettighetshaverne må uansett sikres en rett til rimelig vederlag for slik utnyttelse av verket.

8. **Behovet for presisering av spesialitetsprinsippet utover dagens lovbestemmelse.**

8.1. *Bakgrunn*

Bakgrunnen for prinsippet ligger i den svake forhandlingsposisjon rettighetshaver tradisjonelt har hatt i forhandlinger med profesjonelle avtaleparter som forlag, plateselskap og filmprodusenter. Utgangspunktet for avtaletolkning på opphavsrettens område er som ved øvrig avtaletolkning; det legges vekt på avtalens ordlyd, avtalens formål, reelle hensyn, konsekvenshensyn, partenes forståelse og omgåelsesbetraktninger. Men på dette området gjelder i tillegg en særskilt regel, det såkalte "spesialitetsprinsippet", som får anvendelse på den uklare avtale.

Den første Høyesterettsdom i Norge som uttrykker «spesialitetsprinsippet» var mellom Henrik Ibsen og boktrykker H.J. Jensen i 1876. Spørsmålet som retten måtte ta stilling til var om Ibsen i sin tid hadde overdratt «*den fulde og uindskrænkede Forlagsret*», dvs. *retten til å utgi både første og følgende opplag av verket, eller kun en begrenset rett til å trykke ett opplag i "Nyhedsbladet*».

Høyesterett uttalte;

«... naar det ikke er oplyst, hvorvidt det er udtrykkelig aftalt, at Forlagsretten, den fulde og uindskrænkede Forlagsret, er afstaaet, eller om der kun er afstaaet en ret til at trykke et Oplag, saa maa i Almindelighed Formodningen være for, at kun Retten til første Oplag er afhændet.»

Jensen ble kjent uberettiget til å utgi flere opplag av "Hærmennene på Helgeland". Han måtte også betale Ibsen erstatning, samt en bot etter Kriminalloven på 10 spesidaler.

Spesialprinsippet ble lovregulert i 1930, og finnes i gjeldende § 39 a som lyder slik:

«Har opphavsmannen overdratt rett til å bruke verket på en bestemt måte eller ved bestemte midler, har erververen ikke rett til å gjøre det på andre måter eller ved bestemte midler.»

Etter sin ordlyd synes den å uttrykke noe som skulle være ganske selvfølgelig. Retten avgrenses til det som er uttrykkelig avtalt. I en lagmannsrettsdom, RG 2003 s. 168, Løberg-saken, kom retten til at når avtalen om publisering ikke sa noe om publisering på en bestemt måte så fikk bestemmelsen ikke anvendelse. Dette er feil lovanvendelse. Dommen er kritisert i juridisk teori. Bestemmelsen supplert med ulovfestet rett og rettspraksis kommer nettopp til anvendelse der det er tvil om rettighetsoverdragelsens omfang. Prinsippet er anvendt korrekt i Kokkin-dommen, Borgarting lagmannsrett 12.11 2005, som gjaldt utgivelse av trykte artikler i digital form og om slik rett var omfattet av avtalen mellom en kunstkritiker og Dagens Næringsliv.

I Rt. 2001 s. 872, Løkke-Sørensen-dommen («Frimerke-dommen») uttalte Høyesterett, i en sak som gjaldt spørsmål om eiendomsforholdet til prøvetrykk av frimerker, at § 39a «*har vært forstått slik at erverver får de rettigheter som følger direkte av avtalen, mens opphavsmannen beholder de øvrige rettigheter og beføyelser. [...] Det betyr at uklare avtaler tolkes restriktivt i opphavsmannens favør.*»

Selv om Høyesterett i denne dommen nok anvendte spesialitetsprinsippet på feil grunnlag, dvs. som tolkningsregel i en tvist om eiendomsrett til eksemplar og ikke tvist om overdragelse av opphavsrett, er den generelle beskrivelsen av spesialitetsprinsippet god. I juridisk teori er det uenighet om hvorvidt denne tolkningsregel er en bevisbyrderregel eller ikke.

I «Frimerke-dommen» hvor det ble slått fast at spesialitetsprinsippet gir anvisning om en restriktiv avtaletolkning i opphavsmannens favør, uttalte Høyesterett videre at «*I vår sak må risikoen og ansvaret for uklarheter i avtaleforholdet i første rekke hvile på Posten*». Det er her nærliggende å forstå det som at det er bevisbyrden retten her snakker om, og at den som hevder å ha fått en rettighet fra opphavsmannen har bevisbyrden for dette.

8.2. Utslag av spesialitetsprinsippet i tysk rett

Tysk rett har sterke regler vedrørende tolkningen av avtaler om «rimelig vederlag» for utnyttelse av opphavsrett, jf. Art. 32 og 32 a som er omtalt ovenfor. Videre er det flere utslag av et slikt tolkningsprinsipp som «spesialitetsprinsippet» direkte i den tyske loven enn det er i den norske loven, jf. for eksempel Art. 37 (1), (2) og (3), som gir opphavsmannen samtykkerett i tvilstilfeller («in cases of doubt»), noe som også bygger opp under at den tyske regel ikke bare er en tolkningsregel men også en bevisbyrderregel som påhviler den som mener at han har fått rettigheter fra rettighetshaveren:

“(1) Where the author grants another person an exploitation right in a work, he shall, in cases of doubt, retain the right to consent to the publication or exploitation of an adaptation of the work.

(2) Where the author grants another person an exploitation right in the reproduction of the work, he shall, in cases of doubt, retain the right to transfer the work to video and audio recording mediums.

(3) Where the author grants another person an exploitation right in a communication of the work to the public, he shall, in cases of doubt, not be entitled to make the communication perceivable to the public by means of a screen, loudspeaker or similar technical devices outside of the event for which it is to be used.”

8.3. Innspill

Gruppen ser det som nødvendig å endre ordlyden i åndsverkloven, da det vil styrke rettighetshaverens rettsstilling dersom det inntas i lovteksten at den som hevder å ha fått en rett overdratt til seg, og i hvilket omfang, har bevisbyrden for at så er tilfelle.

9. Avtalelisens eller tvangslisens, og ny generell avtalelisensbestemmelse.

Den særnordiske ordningen *avtalelisens* har eksistert i nordisk lovgivning i mange år og må kunne sies å være både vellykket og velfungerende. Ordningen innebærer i praksis at alle rettigheter på området klareres gjennom den avtalen organisasjonen inngår med en bruker. På områder hvor for eksempel rettighetshaver er avdød, ukjent eller utilgjengelig, der de nasjonale organisasjonene ikke representerer alle utenlandske rettighetshavere, eller på områder hvor det skjer masseutnyttelse og arbeidet med å inngå enkeltavtaler med et stort antall rettighetshavere ikke lar seg gjennomføre på en rimelig og praktisk måte, fungerer ordningen som et hensiktsmessig verktøy hvor brukernes behov for klarering blir ivaretatt. Ordningen lar seg også forsvare ved at de vilkår en rettighetshaverorganisasjon finner rimelig for sine medlemmer, også bør kunne være akseptable for andre. Ikke-medlemmer har dessuten samme rett som organiserte til å få del i vederlagsmidlene.

Av disse grunnene har denne praktiske løsningen derfor støtte både blant brukerne og rettighetshaverne, selv om ordningen i realiteten innebærer et inngrep i rettighetshaverens enerett.

Vi foreslår at departementet legger frem et forslag om innføring av en bestemmelse om generell avtalisens. Vi har sett hen til forslaget i den svenske utredningen (SOU 2011:32) og viser også til erfaringer fra Danmark, som allerede i 2008 innførte en generell avtalelisensbestemmelse. Vi mener en slik ordning vil være hensiktsmessig både for brukerne som på stadig flere nye områder etterspør avtaler med avtalelisensvirkning, og også for rettighetshaverne. For mange rettighetshavere er en avtalelisensordning ofte den eneste muligheten til å få utbetalt vederlag for faktisk bruk. I tillegg gir ordningen rettighetshaver en viss

form for kontroll over bruken siden klarering av rettigheter skjer på vilkår som er godkjent av rettighetshaver.

Av nevnte årsaker, og av hensyn til nordisk rettsenhet, anbefaler vi at det innføres en generell avtalelisensbestemmelse som gjelder for avtaler som inngås innenfor et avgrenset og klart definert område. Bestemmelsen vil, slik den gjør i Danmark og som det fremgår av det svenske forslaget, fungere som et supplement til de eksisterende, spesifikke avtalelisensbestemmelsene som vi har per i dag.

Vi mener at en generell avtalelisens særlig vil være hensiktsmessig på nye bruksområder som man i dag ikke kan forutse og følgelig ikke aner omfanget av. Det vil etter vår mening være mer effektivt å innføre en generell avtalelisens som får anvendelse på slike nye bruksområder snarere enn at det utformes ytterligere spesifikke avtalelisensbestemmelser som innebærer at lovgiver må på banen hver gang det blir aktuelt å inngå avtaler med avtalelisensvirkning på et nytt område. Vi mener sistnevnte løsning vil være tungrodd og byråkratisk, og som en konsekvens innebære at det oppstår uavklarte rettighetssituasjoner.

Til tross for at EU-kommisjonen har stilt spørsmål ved om dagens godkjenningskrav er forenlig med EUs tjenstedirektiv, mener vi at dagens praksis hvor departementet godkjenner den organisasjon som inngår avtaler med avtalelisensvirkning, bør videreføres. En slik praksis vil særlig gi ordningen legitimitet utad overfor utenlandske rettighetshavere som ikke er kjent med avtalelisensordningen i tilsvarende grad som man er i de nordiske landene. Det forutsettes imidlertid at det fra myndighetenes side etableres gode prosedyrer og rutiner for behandling av søknader om slik godkjenning.

Vi mener Norwaco-saken er illustrerende i så måte at den viser hvor essensielt det er at avtalelisensordningen er transparent og har legitimitet både blant rettighetshavere og brukere. Når vi ser hen til erfaringene med tvist om godkjenningen av Norwaco, er det liten grunn til å tro at de innsigelsene mht. representativitet og grad av erverv av rettigheter blir mindre uten en godkjenningsordning. En ordning hvor det ikke stilles krav om godkjenning, vil trolig innebære mer fleksibilitet for avtalepartene, men antallet organisasjoner som vil påberope at de er rette avtalepart vil trolig også øke, noe som blant annet har vært en utfordring i Sverige hvor det ikke foreligger krav om godkjenning av avtalelisensutløsende organisasjon.

Dagens godkjenningskrav er etter vår oppfatning den mest hensiktsmessige løsningen for å bidra til at avtalelisensen fremstår som legitim og transparent. Dersom den enkelte godkjenning i prinsippet gjelder for hver enkelt avtale og i tillegg gis for en kortere tidsperiode, slik som i Danmark, mener vi dette vil være en tilfredsstillende løsning. Vi ser likevel her behovet for at departementet foretar en grundig utredning av hvilken løsning som anses å være mest hensiktsmessig slik at vi unngår at nye konflikter oppstår med den konsekvens at rettighetshaverne på det aktuelle området blir skadelidende. Etter vårt syn bør departementet også foreta en generell utredning av avtalelisensordningen med tanke på hvordan verk kan tilgjengeliggjøres utover landegrensene.

Innspill:

Det innføres en generell avtalelisensbestemmelse. Bestemmelsen får anvendelse dersom avtalen som inngås gjelder for et avgrenset og klart definert område.

10. Konkurs-problematikken

Hva skjer med en utøvende artists rettigheter til en innspilling (artistavtale), eller artistens overdragelse av utgivelsesrettighetene (lisensavtale) dersom plateselskapet går konkurs? Kan artisten kreve avtalen hevet og/eller få tilbakeført masterrettigheter?

I en artistavtale mellom artist og plateselskap vil plateselskapet normalt inneha eiendomsretten til master, i motsetning til en lisensavtale hvor det normalt er artisten som beholder eiendomsretten, og på visse vilkår får overdratt retten til kommersiell utnyttelse av innspillingen. Og hva skjer med allerede trykte eksemplarer av innspillingen og et eventuelt royaltyskrav? Det er i enkelte avtaler inntatt en bestemmelse som gir artisten adgang til enten heve avtalen (lisensavtale) eller både heve avtalen og rett til å få overdratt master (artistavtale). Eksempel på formulering i en avtale kan være:

«Dersom Selskapet går konkurs, oppløses eller på annen måte kommer i økonomiske vanskeligheter og dermed ikke kan oppfylle de forpliktelser som følger av Avtalen, kan Artisten heve Avtalen med umiddelbar virkning.»

Det er altså et spørsmål om rettighetshaver må akseptere at det skjer et skifte på debitorsiden. I dekningsloven § 7-12 heter det;

«Har skyldneren forpliktet seg til å betale avgift (royalty) av sin produksjon, kan avgiftskravet for produksjon som er blitt påbegynt før åpningen av bobehandlingen og hvor det er foretatt investeringer av betydning, bare gjøres gjeldende som dividendekrav, selv om produksjonen blir fullført eller det produserte solgt av konkursboet eller skyldneren etter åpning av gjeldsforhandling. Konkursboet eller skyldneren må likevel betale fullt ut så meget av avgiften som svarer til den medvirkning den annen part har ydet etter åpningen av konkursen eller gjeldsforhandlingen.»

Det bestemmelsen først og fremst regulerer, er hvilken status den annen parts avgiftskrav skal få. Svaret beror på hvor langt produksjonsprosessen er kommet. Dersom produksjonen ved åpningen av bobehandlingen ikke er påbegynt, men boet starter produksjon, må produksjonsavgiften dekkes som masseforpliktelse. Dette følger motsetningsvis av § 7-12. Se også NOU 1972: 20 s. 326.

Direkte regulerer bestemmelsen i første rekke tilfeller der produksjonen er påbegynt før åpningen av bobehandlingen. Er det i tillegg foretatt investeringer av betydning, kan avgiftskravet bare gjøres gjeldende som dividendefordring, selv om produksjonen blir fullført eller det produserte solgt av boet. Et unntak stilles dog opp i § 7-12 annet punktum: Hvis produksjonsavgiften for noen dels vedkommende kan anses som vederlag for medvirkning ved produksjonen som rettighetshaveren

har ytet, må boet betale en så stor del av avgiften som masseforpliktelse som svarer til den medvirkning rettighetshaveren har ytet etter åpningen av bobehandlingen.

For så vidt angår den del av produksjonen som skyldneren har solgt før åpningen av bobehandlingen, kan rettighetshaveren bare gjøre sin avgiftsfordring gjeldende som dividendefordring.

Royaltyfordringen utløses normalt ved salget av hver produsert enhet. Hvis det er boet som foretar salget, blir royaltyfordringen for så vidt en fordring stiftet av boet selv, og følgelig en massefordring. Man kan også si at boet ved å gå til salg har trådt inn i royaltyavtalen ved konkludent adferd. Til disse argumenter føyes undertiden rent opphavsrettslige synspunkter: Hvis boet ikke trer inn i forlagsavtalen, har det ikke noen rett til å foreta spredning av verket. Finner salg likefullt sted, er dette et rettsbrudd fra boets side som pådrar det erstatningsansvar. *Se her bl. a. J. Hartvig-Jacobsen, Forlagsretten (Kbh. 1951) s. 228-229, og Hans Saxén, Förlagsavtalet (Åbo 1955) s. 231 og 277.*

Sett i lys av forarbeidene synes dette å innebære at bestemmelsen forutsetter at boet kan tre inn i påbegynte, men ikke fullførte produksjonsoppdrag, samt distribusjonsoppdrag. Det er ikke gitt at bestemmelsen er å forstå slik, og det kan nok argumenteres for at det skal skje en interesseavveining mellom kreditorinteressene og rettighetshaverens ideelle interesse, jf. henvisningen til «avtalens art» i § 7-3. Det må antas at en slik vurdering må skje for det tilfelle at produksjonen ikke er påbegynt før konkursen. Videre kan det personlige tillitsforholdet mellom artisten og et plateselskap ved en artistavtale tilsi at konkursboet ikke får inntrederett, mens det kanskje kan være annerledes i de tilfeller artisten inngår en lisensavtale som ikke i samme grad beror på et slikt tillitsforhold.

Regelverket er slik gruppen ser det nokså uklart, og det er svært begrenset med rettspraksis som gir videre anvisning i spørsmålet. For rettighetshavere vil det være nødvendig med en nærmere avklaring/presisering av lovgiver som ikke gir rom for tvil når artisten kan, eller ikke kan, heve en avtale m.m. ved debtors konkurs.

11. Videresendingsbegrepet.

Videresendingsbegrepet i RiksTV-saken er til behandling i Borgarting lagmannsrett. Dette utvalget går ikke inn i noen drøftelse av det.

12. God skikk ved navngiving.

Fremveksten av nye medier fører til at informasjon rekker ut til mange flere mennesker, for eksempel gjennom internett. Rettighetshaveren har derfor en sterk ideell og økonomisk interesse i å bli nevnt ved navn ved offentliggjøringen/fremføringen. Unntak kan tenkes hvor det av praktiske eller tekniske årsaker vil være vanskelig å overholde regelen. Digitale løsninger skulle tilsi bedre ivaretagelse av kreditering enn hva som er i ferd å utvikle seg til å bli praksis i dag.

Åndsverkloven § 3, første ledd fastslår at rettighetshaveren har krav på å bli navngitt slik som god skikk tilsier. Begrepet god skikk finnes igjen i flere av åndsverklovens bestemmelser, for eksempel ved kildeangivelse som nevnt i § 11.

God skikk er en rettslig standard som gis sitt innhold gjennom forarbeider og rettspraksis. Det dreier seg ikke bare om utviklet skikk, langt mindre utviklet uskikk. Men GOD skikk! Gruppen registrerer at rulletekster er blitt lengre med årene. Dette skyldes bl.a. at ikke bare skapende og utøvende kunstnere blir navngitt slik loven krever. Et stort antall andre aktører tas med. Økt hastighet og forminsket størrelse på rulletekster gjør at det ikke er lett å få med seg de krediterte. Dette alene kan representere en krenkelse av ideelle rettigheter. Gruppen vil foreslå at skapende og utøvende kunstnere gis en reell kreditering og foran personer og institusjoner som ikke har krav på navngivelse etter loven.

I en del sammenhenger vises det til at det ikke er praktisk eller ikke mulig å navngi. Dette kan dreie seg om framføringer av musikk i radio eller musikkvideoer på tv eller nett. Gruppen mener det ofte vil være mulig å legge ut krediteringsoversikter på nettsted. I enkelte normalkontrakter, som for eksempel for oversettere, er det tatt inn bestemmelser som presiserer krediteringsretten.

13. Erstatning - påslag 50 % eller 100 %. Gaarder og tysk rett

13.1. Erstatningsnivå

Gruppen mener at erstatningene for rettighetskrenkelse er for lave til å virke preventivt, slik at det kan synes som om det lønner seg å gjøre inngrep i andres rettigheter, fordi inngriperen har lite å risikere. Det kan synes som om det er en utbredt oppfatning at det immaterielle sanksjonssystemet er utilfredsstillende og behøver en fornying.

13.2. Kort redegjørelse

Hjemmel for å tilkjenne rettighetshaveren erstatning ved den ulovlige handling finnes i dag i åndsverklovens § 55 annet ledd. Bestemmelsen henviser til «alminnelige erstatningsregler» samt åpner bl.a. for oppreisningserstatning ved forsettlige eller grovt uaktsomme rettskrenkelser eller utbetaling av nettofortjeneste selv om gjerningsmannen er i god tro. I tillegg har det gjennom rettspraksis utviklet seg et utmålingsprinsipp som er knyttet til hva partene ville ha kommet til dersom de hadde forhandlet. Denne summen tillegges i rettspraksis gjerne 50 % (100 % for foto) for at det ikke skal lønne seg å ta seg til rette. Denne læren er utviklet av høyesterettsdommer Gaarder, inntatt i NIR 1968 s 245-260, og er senere blitt fulgt av domstolene. Likevel bærer rettsutviklingen preg av for lave erstatningsutmålinger.

Årsak til lave erstatninger kan være:

- 1) At henvisningen til «*alminnelige erstatningsmessige prinsipper*», ikke alltid passer på erstatning for immaterialrettskrenkelser. For eksempel kan det eksistere en sviktende forståelse for rettighetenes verdi. Skaden er mer abstrakt enn ved personskader og skader på fysiske ting; det gjelder i stedet rettighetshaverens markedsposisjon, ikke for eksempel at et åndsverk eller en oppfinnelse blir mindre verdt fordi den utnyttes rettstridig av tredjemann.
- 2) Bevis hensyn; Det er også ofte problemer med å dokumentere eller bevise det økonomiske tapet ved krenkelsen som kan føre til at rettighetshaveren ikke tilkjennes erstatning, eller bare får en tilnærmet «illusorisk kompensasjon». Her har domstolene innenfor de alminnelige erstatningsregler muligens et for stort spillerom når det gjelder erstatning for immaterialrettskrenkelser.
- 3) At krenkelsene kan være svært forskjellige i karakter og alvorlighetsgrad, fra de som er i god tro og trår en annens rettighet for nær, til de som forsettlig begår krenkelser som et utslag av profesjonell kriminalitet. Dette bør kanskje i større grad hensyntas i utmålingen av erstatningen.
- 4) Videre er det et skille mellom vederlagskrav for bruken, og tapsdekning, herunder også krav om å få utbetalt inngriperens vinning/berikelse. Det vises her bl.a. til de ovenfor nevnte regler under pkt. 6.2 om rimelig vederlag etter tysk rett hvor hele avtaleforholdet skal tas i betraktning.
- 5) Fordi nivået på oppreisningserstatning i norsk rettspraksis generelt ligger lavt (ca. i sjiktet mellom kr 3.500 - 50.000) og som derfor i mange tilfeller ikke engang blir påberopt.

13.3. *Innspill til løsning*

Amerikansk rett bruker pønalt erstatning ved grov uaktsomhet og forsettlige handlinger. En slik regel er ikke fremmed for norsk rett, også bl.a. med henvisning til den praksis som har utviklet seg for fotografiske verk, hvor unnlattelse av kreditering, (som i de fleste tilfeller må anses som grovt uaktsomt og/eller forsettlig), medfører dobbelt kompensasjon. Se også her standardavtalevilkår til byråer som for eksempel Scanpix.

Ved forsettlige eller grovt uaktsomme overtredelser ligger det som nevnt en mulighet i å tilkjenne rettighetshaveren et vederlag som overstiger markedsprisen, under henvisning til at rettighetshaveren har krav på et vederlag som er «rimelig», hensatt til den rettstridige utnyttelse. Selv om grunnlaget for en slik regel foreløpig er noe sparsomt, spesielt på opphavsrettens område, har domstolene en oppfordring til å tillegge prevensjonshensynet større vekt der inngriperen ellers ville sluppet unna med å betale vanlig lisensavgift.

Den tyske åndsverklovens Art. 97 hjemler både en rett for den krenkede opphavsmannen til å kreve at krenkelsene opphører, erstatning for økonomisk tap som

følge av krenkelsen, erstatning for den berikelse krenkeren har oppnådd, rimelig vederlag for utnyttelsen som om utnyttelsen hadde vært tillatt, og endelig rimelig oppreisningserstatning.

Opphavsrettskrenkelser som er utvist ved grov uaktsomhet eller forsett bør ilegges pønalt erstatning med tillegg av 100 %.

En regel som både tydeliggjør skillet mellom uaktsomhet og grov uaktsomhet/forsett i nivået for erstatningsutmåling og som presiserer de ulike erstatningsmulighetene bør innføres i den norske åndsverkloven i tilknytning til nåværende § 55. Det skal ikke «lønne seg» å gjøre inngrep i andres opphavsrett.

14. Streaming/on demand

Streaming/on demand er en del av utøvernes enerett. Streaming (strømming) eller direkteavspilling er overføring av data, bilder eller lyd fra en sender til en eller flere mottakere. Streaming (strømming) kan innebære midlertidig kopiering av data i arbeidsminne/cache hos mottakeren, men innebærer ikke varig lagring av de mottatte data hos mottakeren, i motsetning til nedlasting.

Streaming (strømming) kan skje som fast sending (f.eks. samtidig og uendret «*simulcast*» på web av en kringkastingssending) eller som en avspilling på forespørsel (on demand). Med streaming on demand kan man se eller høre innholdet når man selv vil, mens kringkasting foregår i sanntid.

Gruppen har ikke vurdert nærmere bruk av streaming i undervisning, jf. åndsverkloven §§ 13b og 21.

Det har vært heftig temperatur i den senere tids debatt om artistenes manglende andel av strømmeeventyret. Plateselskapene har igjen fått rollen som «den store stygge ulven» (med rette?) mens Wimp og Spotify framstilles som ulvens hjelpere. Det er nok mange som langt på vei er enig i denne karakteristikken, men det er grunn til å anta at endinger i lovverket kan rette opp denne skaden. En revisjon av lovverket kan være et steg på veien mot en «happy ending» på strømmeeventyret, også for artistene.

Forbrukerne kjøper færre og færre (fysiske) CD'er. Selv om vi ser en økning i salg av vinyl spiller folk flest musikk on demand, altså via strømmetjenester som for eksempel Wimp og Spotify. Strømming blir til stadighet omtalt som musikkbransjens redning. Konfidensielle avtaler mellom artister, plateselskaper og strømmeselskapene gjør det imidlertid vanskelig å se hvor mye som går tilbake til de som faktisk fremfører musikken. Per i dag er situasjonen slik at artistens vederlag for straming on demand hos for eksempel Wimp eller Spotify er basert på en avtale mellom to profesjonelle aktører (plateselskap og tilbyder). Dette er en privatrettslig avtale som det er umulig for artisten å stille krav til, da plateselskapene gjemmer seg bak taushetsplikt i avtaleforholdet. Det finnes altså ingen rettsregler på området som regulerer hva et plateselskap skal kunne avtale med en tilbyder om hva artisten minimum skal få i vederlag per stream. Videre er det heller ikke anledning til å få i stand en «tariffavtale» med tilbyderne (og

plateselskapene) med mindre både tilbyderne og plateselskapene selv skulle ønske det, og per i dag er det ikke noe som tyder på det. De store plateselskapene har fått et kraftig oppsving, mens artister som tidligere livnærte seg på platesalg nå tilgodeses med småpenger. Det er selvsagt verken rettferdig eller riktig. Gruppen er av den oppfatning at kollektiv forvaltning av utøvernes rettigheter vil kunne forbedre maktbalansen mellom utøverne og tilvirkerne. Ved kollektiv forvaltning vil man få systemer der utøverne sikres innsyn, medbestemmelse og rettferdig vederlag. I tillegg vil det kunne forenkle lisensiering til tredjepart.

Vederlagsbestemmelsen i åndsverkloven § 45b omfatter ikke fremføring som skjer på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket, såkalt on demand eller strømming. Det er svært ønskelig at også denne type fremføring skal omfattes av § 45b. Gramo forvalter sine oppgaver på en utmerket måte, og det vil ikke kreve særlige ressurser, verken i tid eller penger, å innlemme vederlag for strømming i tillegg til vederlag for offentlig framføring i Gramo-systemet. Det er gruppens oppfatning at systemet for forvaltning og fordeling av radioinntekter også kan gjøres gjeldende på det digitale feltet.

ⁱ Lov av 12. mai 1961 nr. 2 – <http://lovdata.no/all/hl-19610512-002.html>

ⁱⁱ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – både tysk originaltekst og engelsk oversettelse finnes hos Bundesministerium der Justiz – <http://www.gesetze-im-internet.de/urhg/index.html>

ⁱⁱⁱ SOU 2011:32 – <http://www.regeringen.se/sb/d/14156/a/166537>